

**ELEKTRON DAVLAT XIZMATLARI KO'RSATISHDA
AN'ANAVIY BOSHQARUV VA SUN'IY INTELEKT BOSHQARUVI
BIRGALIKDAGI „GIBRID" BOSHQARUV TUSHUNCHASI**

Muydinov Eldorbek Aminjon o'g'li - mustaqil tadqiqotchi

Tel: +998906348604 eldorbekmuydinov73@gmail.com

Mamadaliyev Farruxjon Axmadjonovich - Oltiariq tuman adliya bo'limi

Davlat xizmatlari markazi bosh mutaxassisi [Tel: +998911127475](tel:+998911127475)

Annotatsiya: Elektron hukumat boshqaruvida sun'iy intellekt (AI) va an'anaviy boshqaruv tizimlari birgalikda ishlashi davlat xizmatlarini yanada samarali, tezkor va shaffof qilish imkoniyatini beradi. Bu jamlanma davlat boshqaruvida yangi imkoniyatlarni ochib beradi va mavjud boshqaruv tizimini zamonaviy texnologiyalar bilan boyitadi.

Kalit so'zlar: Suniy intellekt, boshqaruv texnologiyalari, elektron hukumat, raqamli transformasiya, kommunikatsiyaga asoslangan xizmat, jarayonlarini optimallashtirish, innovasion yondashuvlar, zamonaviy menejment usullari.

Kirish

Gibrid boshqaruv an'anaviy boshqaruv tizimlari va zamonaviy texnologiyalar, xususan, sun'iy intellektni birlashtirgan boshqaruv usulidir. Bu yondashuv davlat xizmatlarini ko'rsatishda samaradorlikni oshiradi, jarayonlarni avtomatlashtiradi va ayni paytda inson omilining muhim rolini saqlab qoladi.

Gibrid boshqaruvning asosiy ijobiy xususiyatlari quyidagicha:

- ****An'anaviy Boshqaruv**:** Gibrid boshqaruvda an'anaviy boshqaruv elementlari, masalan, insonlar tomonidan qabul qilinadigan strategik qarorlar, huquqiy va etik masalalar, hamda jamoatchilik bilan muloqot saqlanib qoladi.

- ****Sun'iy Intellekt**:** Sun'iy intellekt texnologiyalari esa ma'lumotlarni tahlil qilish, avtomatlashtirilgan qarorlarni qabul qilish, va oddiy, takroriy jarayonlarni tezkorlik bilan amalga oshirish imkonini beradi.

- ****Shaffoflik va Samaradorlik**:** Gibrid boshqaruv orqali davlat xizmatlari shaffof, tezkor va samarali bo'lishi ta'minlanadi.

- ****Inson va Texnologiya O'rtasidagi Muvozanat**:** Bu yondashuv inson va texnologiya o'rtasida muvozanatni ta'minlaydi, ya'ni texnologiyalar inson faoliyatini to'ldiradi, lekin to'liq almashtirmaydi.

Gibrid boshqaruvning afzalliklari:

- ****Moslashuvchanlik**:** Turli vaziyatlarga moslashuvchan yondashuvni ta'minlaydi, texnologiya va inson resurslaridan samarali foydalanadi.

- ****Tezkorlik**:** Jarayonlarni avtomatlashtirish orqali tezkor xizmat ko'rsatishni

ta'minlaydi.

- **Barqarorlik**: An'anaviy boshqaruv tizimlari orqali barqarorlik va qonuniylik saqlanadi.

Shunday qilib, davlat boshqaruvida sun'iy intellekt va an'anaviy boshqaruvning birgalikdagi ishlashini "gibrid boshqaruv" deb atash to'g'ri bo'ladi. Bu davlat xizmatlarini ko'rsatishda ilg'or yondashuv hisoblanadi.

Tadqiqot metadalogiyasi

Elektron hukumat boshqaruvida sun'iy intellekt va an'anaviy boshqaruv tizimlarini birlashtirishni boshlash uchun quyidagi qadamlarni ko'rib chiqish mumkin:

1. **Strategiyani ishlab chiqish**

- **Vazirlik va idoralar o'rtasida hamkorlik**: Dastlabki qadam sifatida sun'iy intellektni davlat boshqaruvida qo'llash bo'yicha strategik rejani ishlab chiqish lozim. Bu jarayonga vazirliklar, idoralar va ilmiy-tadqiqot muassasalarining vakillarini jalb qilish kerak.

- **Yuqori darajadagi qo'llab-quvvatlash**: Davlat rahbariyati va yuqori martabali rahbarlar tomonidan bu tashabbusga qo'llab-quvvatlash ta'minlanishi kerak. Bu yo'nalishda amalga oshiriladigan harakatlar strategik ahamiyatga ega bo'lishi lozim.

2. **Pilot loyihalar amalga oshirish**

- **Pilot loyihalarni ishga tushirish**: Sun'iy intellektni joriy etishda avvaliga kichik hajmdagi pilot loyihalarni amalga oshirish lozim. Bu davlat xizmatlarining turli jabhalarida sinov tariqasida AI texnologiyalarini qo'llash imkonini beradi.

- **Natijalarni baholash**: Pilot loyihalarning natijalari baholanib, muvaffaqiyatli bo'lgan tajribalar keng ko'lamda joriy etilishi lozim. Bu natijalar asosida AI texnologiyalari bo'yicha takomillashtirishlar amalga oshiriladi.

3. **Kadrlar tayyorlash**

- **Mutaxassislar tayyorlash**: Sun'iy intellekt bo'yicha mutaxassislar tayyorlash va mavjud kadrlarni qayta tayyorlash kerak. Bu jarayonda universitetlar, ilmiy markazlar va xalqaro tashkilotlarning ko'magi zarur.

- **Xodimlarni O'qitish**: Davlat boshqaruvi sohasida ishlaydigan xodimlarga AI texnologiyalaridan foydalanish va ularni boshqaruv jarayonlariga integratsiyalash bo'yicha o'quv kurslari tashkil etish lozim.

4. **Texnologik Infratuzilmani Yaratish**

- **Infratuzilmani Modernizatsiya Qilish**: Sun'iy intellektni joriy etish uchun zarur bo'lgan texnologik infratuzilma, jumladan, ma'lumotlarni saqlash va qayta ishlash markazlari, bulutli texnologiyalar va xavfsizlik tizimlarini yaratish yoki modernizatsiya qilish lozim.

- **AI Platformalari Yaratish**: AI asosidagi platformalar va dasturiy ta'minotlar ishlab chiqish va davlat boshqaruvida joriy etish kerak. Bu jarayonda mahalliy va xalqaro IT kompaniyalar bilan hamkorlik qilish mumkin.

5. ****Huquqiy Asoslarni Yaratish****

- ****Normativ-huquqiy Baza****: Sun'iy intellektni joriy etish va ishlatishda huquqiy asoslarni yaratish zarur. Bu jarayon davlat xizmatlarida AI texnologiyalaridan foydalanish qoidalari, xavfsizlik choralari va fuqarolarning huquqlarini himoya qilish mexanizmlarini o'z ichiga olishi lozim.

- ****Ma'lumotlar Maxfiyligi va Xavfsizligi****: AI texnologiyalaridan foydalanishda ma'lumotlar xavfsizligi va maxfiyligini ta'minlash uchun huquqiy chora-tadbirlarni ishlab chiqish muhimdir.

6. ****Jamoatchilikni Xabardor Qilish****

- ****Axborot Kampaniyalari****: AI texnologiyalari va elektron davlat xizmatlarining afzalliklari haqida jamoatchilikni xabardor qilish uchun axborot kampaniyalari o'tkazish lozim.

- ****Jamoatchilik Fikri****: Fuqarolar va davlat xizmatchilari fikrini o'rganish va inobatga olish orqali AI asosidagi davlat xizmatlarini shakllantirishda ishtirok etishlari ta'minlanishi kerak.

7. ****Xalqaro Tajribani O'rganish****

- ****Tajribalar Almashinuvi****: Sun'iy intellektni davlat boshqaruvida joriy etish bo'yicha xalqaro tajribalarni o'rganish va ularni O'zbekiston sharoitiga moslashtirish.

- ****Xalqaro Hamkorlik****: Xalqaro tashkilotlar va rivojlangan mamlakatlar bilan hamkorlik qilib, AI texnologiyalarini o'zlashtirish va davlat xizmatlariga joriy etishda tajriba almashish lozim bo'ladi.

Taxlil va natijalar

O'zbekistonda elektron davlat xizmatlari sohasida bir qancha muhim ishlar olib borilmoqda, jumladan, sun'iy intellekt texnologiyalarini joriy etish borasida ham qadamlar tashlanmoqda. Quyida bu yo'nalishdagi asosiy sa'y-harakatlar va loyihalar haqida so'z boradi:

****Elektron hukumatni rivojlantirish****

- ****Yagona interaktiv davlat xizmatlari portali (my.gov.uz)****: Bu portal orqali fuqarolar va tadbirkorlar uchun turli davlat xizmatlari elektron shaklda taqdim etilmoqda. Platforma davlat xizmatlarining shaffofligini ta'minlash va jarayonlarni avtomatlashtirishga qaratilgan. Shuningdek davlat xizmatlarini raqamlashtirishda ham yuqori natijalar ko'rsatilmoqda. Bir qator xizmatlar onlayn shaklga o'tkazilgan, bu esa aholiga qulaylik yaratmoqda va xizmat ko'rsatish jarayonini tezlashtirmoqda.

- ****"AI Bo'yicha Milliy Strategiya"*****: O'zbekiston sun'iy intellektni rivojlantirish bo'yicha Milliy strategiyani ishlab chiqish ustida ishlamoqda. Bu strategiya doirasida sun'iy intellekt texnologiyalarini turli sohalarda, jumladan, davlat boshqaruvi va xizmatlarida kengaytirish rejalashtirilgan.

- ****AIga asoslangan loyihalar****: Sun'iy intellektga asoslangan loyihalar, jumladan, avtomatlashtirilgan ma'lumotlarni tahlil qilish, xatolarni avtomatik aniqlash

va sohada prognozlash imkoniyatlarini oshirishga qaratilgan. Bu jarayonda mahalliy va xalqaro IT kompaniyalar bilan hamkorlikda loyihalar amalga oshirilmoqda.

- ****Raqamli Iqtisodiyot Vazirligi****: Bu vazirlik davlat boshqaruvini raqamlashtirish va sun'iy intellekt texnologiyalarini rivojlantirish bo'yicha asosiy tashkilotlardan biri hisoblanadi. Vazirlik texnologik infratuzilmani rivojlantirish va innovatsion texnologiyalarni joriy etish bo'yicha ishlar olib bormoqda.

- ****Bulutli texnologiyalar****: Ma'lumotlarni saqlash va qayta ishlash bo'yicha davlat tashkilotlarida bulutli texnologiyalar joriy etilmoqda. Bu jarayon ma'lumotlar xavfsizligini ta'minlash va jarayonlarni avtomatlashtirishga yordam beradi.

- ****Mutaxassislar tayyorlash****: Sun'iy intellekt va raqamli texnologiyalar bo'yicha kadrlarni tayyorlash va mavjud xodimlarni qayta o'qitish maqsadida turli o'quv dasturlari va kurslar tashkil etilmoqda. Universitetlar va ilmiy-tadqiqot markazlarida sun'iy intellekt yo'nalishi bo'yicha yangi fakultetlar va dasturlar ochilmoqda.

- ****Xalqaro hamkorlik****: Xalqaro tashkilotlar va rivojlangan mamlakatlar bilan hamkorlikda kadrlar tayyorlash, ilmiy-tadqiqot ishlarini olib borish va tajriba almashish yo'lga qo'yilgan.

- ****Normativ-huquqiy baza****: Elektron davlat xizmatlari va sun'iy intellektni qo'llash bo'yicha qonunlar va me'yoriy-huquqiy hujjatlar ishlab chiqilmoqda. Bu hujjatlar texnologik yangiliklarning huquqiy asosini yaratish va ularni joriy etish uchun zaruriy ko'rsatmalarni o'z ichiga oladi.

- ****Xalqaro hamkorlik****: Sun'iy intellektni joriy etish bo'yicha dunyoning rivojlangan davlatlari tajribasini o'rganish va ularni O'zbekiston sharoitiga moslashtirish bo'yicha ishlar olib borilmoqda. Jumladan, Janubiy Koreya, Singapur, Estoniya kabi davlatlar bilan hamkorlik qilish orqali ilg'or tajribalar o'rganilmoqda.

Muxokama va xulosalar

Elektron hukumat boshqaruvida sun'iy intellekt va an'anaviy boshqaruv tizimlarini birlashtirish bosqichma-bosqich amalga oshirilishi lozim. Bu jarayon uchun strategiya ishlab chiqish, pilot loyihalarni amalga oshirish, kadrlar tayyorlash, texnologik infratuzilmani yaratish va huquqiy asoslarni shakllantirish kerak. Shu bilan birga, xalqaro tajribalardan o'rganish va jamoatchilik bilan ishlash ham muhim ahamiyatga ega. O'zbekistonda davlat xizmatlarini raqamlashtirish va sun'iy intellekt texnologiyalarini joriy etish borasida sezilarli ishlar amalga oshirilmoqda. Bu sa'y-harakatlar davlat boshqaruvi samaradorligini oshirish, xizmat ko'rsatish sifatini yaxshilash va davlat xizmatlarini yanada qulay va shaffof qilishga qaratilgan. Shu bilan birga, bu jarayonlar davomida xalqaro tajribalar o'rganilib, milliy sharoitga moslashtirilmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 11.09.2023 yildagi PF-158-son. “O‘zbekiston — 2030” strategiyasi to‘g‘risida. <https://lex.uz/ru/docs/-6600413>
2. Raqamli hukumat loyixalarini boshqarish markazi. e-gov.uz
3. O‘zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo‘mitasi ma’lumotlari. <https://stat.uz/>.
4. https://uz.wikipedia.org/wiki/Elektron_hukumatni_rivojlantirish_indeksi
5. <https://www.un.org/en/desa> - BMTning Iqtisodiy va ijtimoiy masalalar bo‘yicha departamenti (United Nations Department of Economic and Social Affairs)
6. Muydinov Eldorbek Aminjon o‘g‘li. (2024). „Elektron Davlat xizmatlari ko‘rsatishda gibridd boshqaruv istiqbollari“.
7. Akramov Sh.Sh. "Davlat xizmatlari ko‘rsatish samaradorligini oshirish mexanizmlari". Toshkent, 2022.
8. Yormatov Ilmidin Toshmatovich, & Muydinov Eldorbek Aminjon o‘g‘li. (2024). Davlat xizmatlari markazlarida taqdim etilayotgan xizmatlar sifatini baholash. *Obrazovanie nauka i innovacionnie idei v mire*, 50(2), 64–69. from <https://www.newjournal.org/index.php/01/article/view/15873>
9. Yormatov Ilmidin Toshmatovich, Muydinov Eldorbek. (2024). "Possibilities of using the experience of singapore in the development of electronic government services in uzbekistan". *Web of Teachers: Inderscience Research*. Volume 2, Issue 7, July, 18 – 21. ISSN (E): 2938-379X.